

**CORELAREA POLITICILOR AGROALIMENTARE
CU POLITICA ECONOMICĂ A ȚĂRII:
ASPECT METODOLOGIC**

*ALEXANDRU STRATAN, dr.hab.,
Institutul de Economie, Finanțe și Statistică*

In the Republic of Moldova, with a market economy and a partially developed agriculture, agricultural policy objectives aim at: ensuring food security according to national consumption patterns, ensuring equitable income of the agricultural population, increasing food trade competitiveness on domestic and international markets. Thus, the article addresses the issue of linking the country's agricultural policy with the overall economic policy. Conditions and agricultural traditions in Moldova can serve as a basis for overcoming the problems of farmers.

***Cuvinte cheie:** agricultură, cerere, ofertă, investiții străine directe, politică economică, politici agroalimentare.*

Clasificare JEL: E2, E6, Q0

Introducere. De regulă, investițiile străine directe (ISD) sunt oferite din interesele economice ale investitorului din exterior care nu coincid întotdeauna cu interesele economice ale Republicii Moldova (RM). Investitorul din exterior își calculează profitul pornind de la o remunerare a muncii sub nivelul din țara sa, din țările din regiune. Republica Moldova, acceptând orice ISD, în principiu nu-și soluționează problemele economice naționale, nu-și sporește CEREREA din cauza remunerării reduse a muncii. Mult mai inadmisibile ISD sunt cele direcționate spre prestările de servicii: construcția rețelelor hoteliere, a unor cazinouri (numite joc de șah, prestări servicii comunale, electrice, termice etc. ISD în ramura serviciilor sunt echivalente cu importul serviciilor; numărul redus de angajați în funcționare, de exemplu, a serviciilor hoteliere, nu justifică și nu poate fi pus la baza unei decizii de a accepta aceste ISD [3, p.36]. Important este a analiza dinamica aplicării investițiilor în sectorul agroalimentar ca o parte importantă în procesul investițional al țării [2, p.164; 6, p.99].

Conținutul de bază. Republica Moldova se confruntă cu probleme economice, sociale fără precedent în timp și în spațiu. Problemele economice ale țării pot fi soluționate numai în baza unui concept, bine argumentat, de funcționare a economiei; în baza anumitelor principii, postulate, axiome: ce se poate?; ce nu se poate?; ce, cum, când, pentru cine de făcut, de produs? Economia Republicii Moldova, cu complexitatea sa de probleme și posibilități, trebuie să-și elaboreze un șir de politici economice în cadrul ramural, teritorial, care pe parcursul timpului au posibilități să evolueze. Pentru a crea o agricultură modernă este necesar de a majora volumul de investiții, îndeosebi pentru procurarea tehnicii agricole [1, p.491]. Este știut, că economia oricărei țări se bazează, în primul rând, pe industrie. Industria este ramura de bază, care o poate subvenționa pe cea agricolă. Republica Moldova are o industrie subdezvoltată și, deci, subvenționarea agriculturii din contul industriei este imposibilă. În Germania, de exemplu, Produsul Intern Brut (PIB) industrial depășește PIB agricol de mai mult de 18 ori. Situația este similară și în restul țărilor industrial puternic dezvoltate.

Un rol semnificativ în alocarea investițiilor în sectorul agroalimentar îl joacă și investitorii care sunt disponibili să atribuie surse financiare sub diferite forme, care să fie acceptabile pentru țară [2, p.166]. În această situație, Republica Moldova, prin atragerea ISD la discreția intereselor economice ale investitorului străin, nu poate soluționa problema, dar și mai mult o poate agrava. ISD trebuie acceptate de către RM numai în cadrul sistemului de politici economice ale țării, în profilul problemelor ramurale, municipale, raionale, regionale.

Succesul industrial în dezvoltarea economică a Republicii Moldova depinde în exclusivitate de succesul țării în dezvoltarea agriculturii, industriei agroalimentare și a celei ușoare. Cererea de produse ale acestor ramuri în raport cu venitul, conform calculelor noastre, are o elasticitate, după modul, mai mică decât unu. În baza calculelor s-ar putea concluziona: veniturile populației sunt suficient de mari, iar consumatorul pune accent pe procurarea mărfurilor durabile; sau, veniturile populației sunt infime și consumatorul pune accent pe gospodăria sa naturală, nimic nu cumpără, se autoaprovizionează.

Progresele finale agricole, agroalimentare, cu o elasticitate redusă în raport cu prețul pot contribui la dezvoltarea Republicii Moldova numai dacă: guvernul va elabora și se va conduce de o politică economică protecționistă; consumatorul de produse agroalimentare va fi taxat prin accize necesare pentru subvenționarea producătorului autohton; ISD vor fi acceptate numai dacă majoritatea produselor finite vor fi destinate exportului. Deci, nu ISD trebuie să gestioneze dezvoltarea economică a Republicii Moldova, ci invers, ISD pot deveni un anumit suport economic al politicilor economice prin intermediul cărora se asigură gestionarea funcționării eficiente a economiei țării. Fiecare țară se confruntă cu probleme economice proprii, de aceea politicile economice nu pot fi comune pentru toate țările. Implementarea politicii economice într-o țară depinde de condițiile și problemele țării. În viziunea unor economiști, principalii factori de influență sunt: factorii politici; factorii instituționali; mediul internațional; dezvoltarea tehnologică; situația economică dată și legile economice obiective.

Politica economică a unei țări este constituită dintr-un șir de politici, inclusiv politica monetară. Conform unor tratări, politica monetară reprezintă ansamblul intervențiilor băncii centrale sau ale autorităților monetare care

acționează asupra lichidităților din economie, utilizând tehnici și instrumente monetare în scopul realizării obiectivelor politicii economice. În orice societate veniturile populației sunt neomogene. Veniturile producătorilor, consumatorilor au generat cele mai diverse politici. Politicile de venituri sunt cele mai controversate politici macroeconomice și reprezintă ansamblul intervențiilor guvernamentale care influențează direct deciziile privind salariile și prețurile, încercând să corecteze inflația fără să genereze costuri ridicate ale recesiunii sau șomajului. Necesitatea intervenției statului în economie, care conturează anumite politici economice, a fost demonstrată și susținută pe parcursul timpului. Politicile, economia vizează anumite obiective, iar aplicarea lor influențează activitatea economică; reprezintă ansamblul intervențiilor guvernamentale îndreptate spre influențarea cursului activității economiei; este arta guvernării. Politica economică este un vector cu un șir de componente, subpolitici sau numite după profilul, scopul și mediul de aplicare: politici fiscale, bugetare, monetare, de venituri, comerciale, de cercetare – dezvoltare, regionale, sectoriale, de agromediu, de servicii etc. (figura.1). Politicile macroeconomice prin cursul valutar, rata dobânzii, inflație, venituri per locuitor, exercită o puternică influență pozitivă sau negativă asupra sectorului agrar. Politicile agricole sunt bazate pe anumite eficiențe (blocurile (1) – (6) din Figura 2); pe anumite libertăți (blocurile (7) – (10) din Figura 2); pe anumite distribuții (blocurile (11) – (18) din Figura 2); pe anumite echilibre (blocurile (19) – (22) din Figura 2).

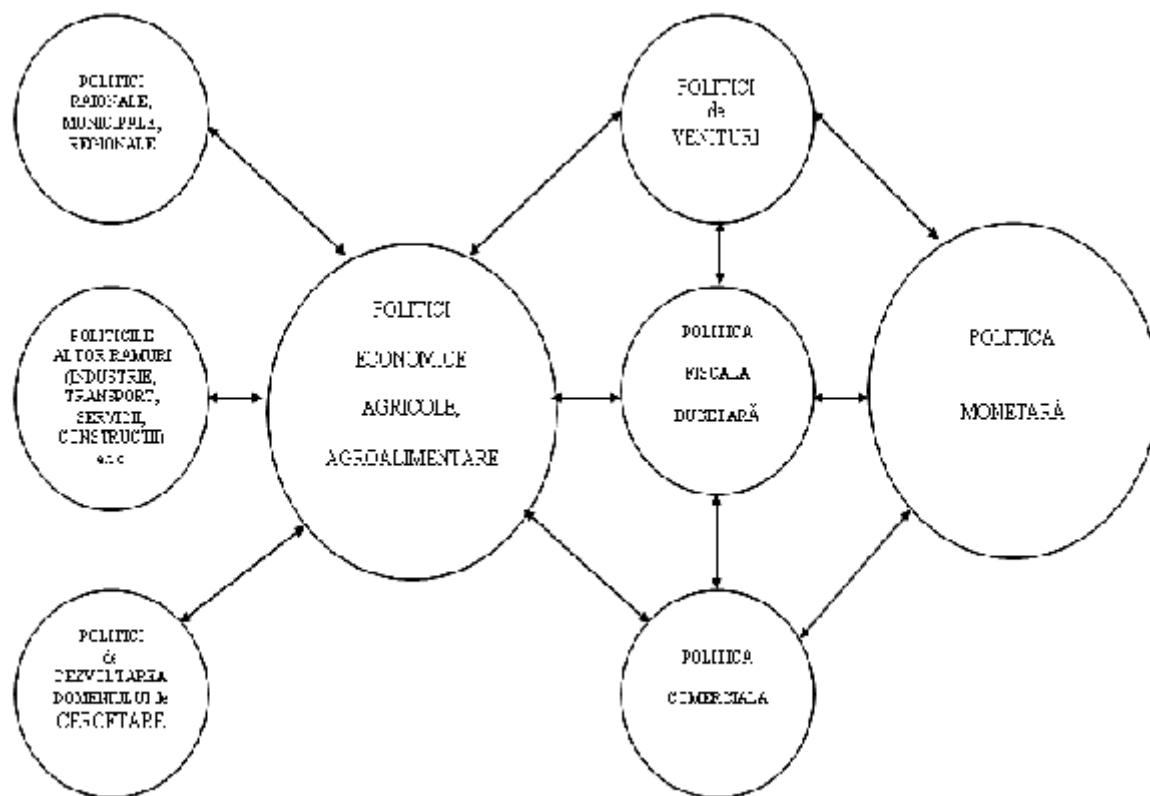

Fig.1. Interdependențele politicii agroalimentare cu politica economică

Sursa: elaborat de autor.

În Republica Moldova, cu o economie de piață și o agricultură relativ dezvoltată, obiectivele politicilor agricole vizează: asigurarea securității alimentare potrivit modelelor naționale de consum; asigurarea veniturilor echitabile ale populației agricole; creșterea competitivității în comerțul agroalimentar pe piețele interne, internaționale. Condițiile și tradițiile agricole în Republica Moldova pot servi drept baza pentru depășirea unor probleme ale agriculturilor.

Problemele sunt cele mai diverse, însă cele critice ale agriculturii sunt generate de erorile politicii macroeconomice, de supraevaluarea cursului de schimb, de subvenționarea accentuată a ratei dobânzii, de politica monetară, fiscală, inflaționistă. Intervențiile guvernului în regulile economiei de piață constituie politicile agricole. Conceptul politicilor agricole, agroalimentare derivă din definiția politicii economice, reprezintă ansamblul intervențiilor guvernamentale direcționate spre sectorul agricol, agroalimentar, în vederea influențării activității economice a sectorului respectiv și realizării unor obiective specifice [4, p.78]. Există și alte definiții, însă sensul rămâne același. Complexitatea situațiilor, problemelor din agricultură nu întotdeauna se pot înscrie într-un anumit sistem de reguli: politicile agricole sunt considerate ca fiind unele dintre cele mai complexe politici, iar reușita lor depinde de talentul decidenților politici în găsirea unui compromis în vederea armonizării intereselor producătorilor, consumatorilor, contribuabililor, guvernului ca administrator al bugetului de stat. Scopul politicilor agricole la nivelul macro este de a asigura echilibrul balanței de plăți; prețuri de producție stabile; satisfacerea cererii alimentare; prețuri de consum stabile. Spre deosebire de alte ramuri, agricultura este supusă mai multor riscuri generate de natură, are

nevoie de avantaje, suporturi, subvenții destinate anumitelor direcții; structuri economice: grupuri, gospodării, regiuni, pentru PTS, protecția mediului natural, pregătirea și perfecționarea muncii, pentru dezvoltări teritoriale (municipii, raioane, comune). În intervențiile sale guvernul se bazează pe libertățile economice ale producătorului, ale competitivității, pe libertăți individuale. Ansamblul de intervenții guvernamentale trebuie să se înscrie în eficientizarea participării la diviziunea muncii între raioane, localități, municipii, regiuni; în eficiența alocării resurselor între sectoare, în cadrul sectoarelor; în eficiența participării la diviziunea internațională a muncii; la eficiența PTS, valorificării resurselor naturale (Figura 1).

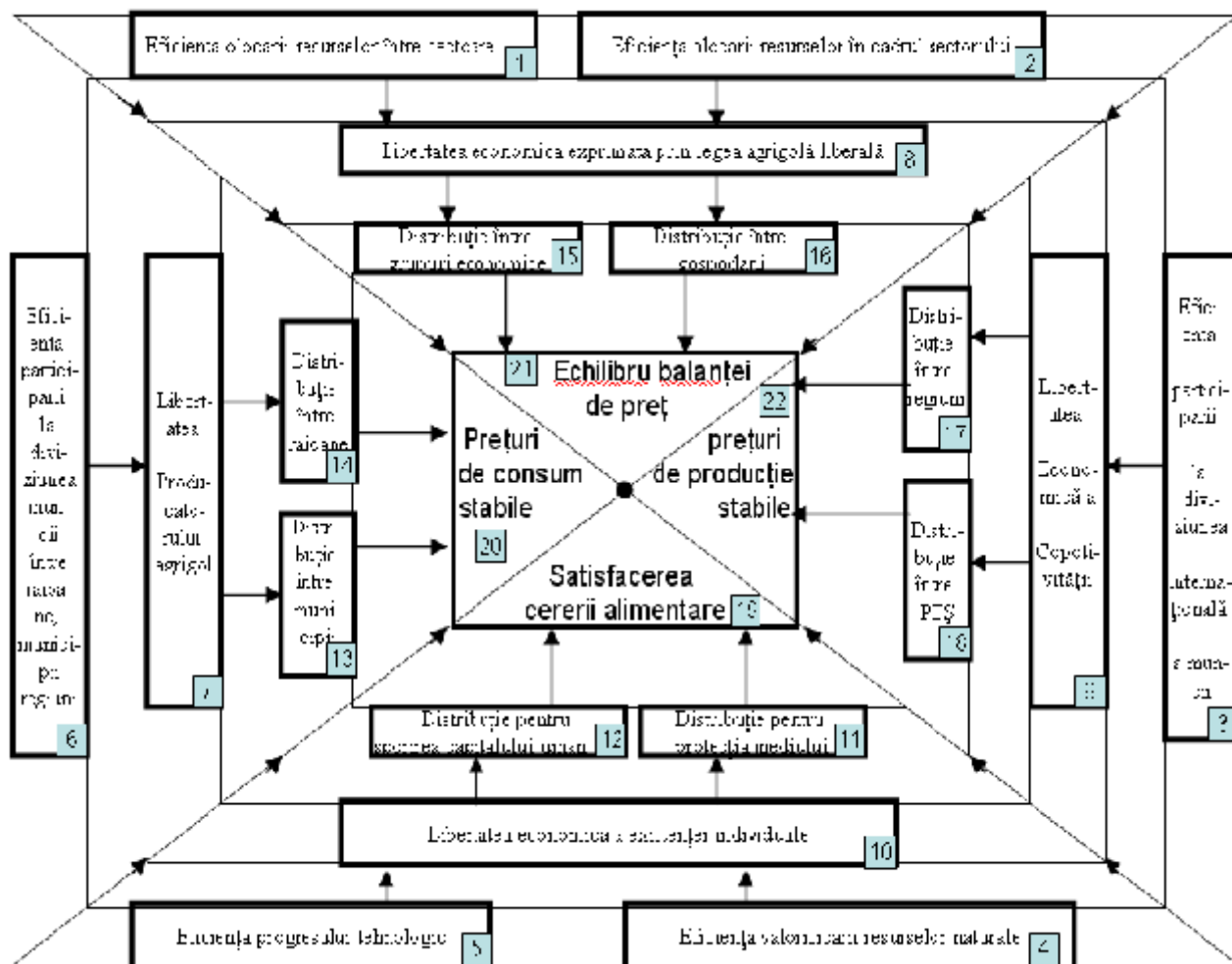

Fig. 2. Realizarea funcționării stabile a agriculturii, a industriei agroalimentare

Sursa: Elaborat de autor.

Politicile agricole devin eficiente numai când se aplică într-un complex de măsuri economice; când se îmbină într-un context sectorial care unește politicile de prețuri, de subvenționare, de protecție tarifară cu politicile de investiții, educație profesională, de dezvoltare rurală.

Politicile economice sunt destinate pentru corectarea unor disfuncționalități de moment ale piețelor; pentru realizarea unor obiective strategice de dezvoltare a sectorului agroalimentar; sunt corelate cu nivelul de elasticitate a cererii, ofertei în raport cu prețul, venitul pentru a gestiona procesele ce țin de calitatea vieții; sunt corelate cu evoluția indicatorilor macroeconomici (inflația, rata de schimb valutar, ratele dobânzii etc.), astfel încât să fie minimizat riscul apariției unor efecte negative; sunt corelate cu volumul resurselor bugetare, cu nivelul de dezvoltare a industriei. Producătorul este favorizat sau poate fi favorizat prin: plăți compensatorii, subvenții pe unitate de produs, cote de producție, cote pentru achiziții guvernamentale, subvenții pentru susținerea reformelor, prime pentru protecția resurselor naturale, subvenții destinate investițiilor, subvenții de credite (blocurile (1) – (8) din Figura 3). Producătorul este favorizat pe piață prin achiziții publice internaționale la prețuri dinamice cunoscute de către producător, prin subvenții pentru procesarea materiei prime agricole, pentru instituții publice, pentru dezvoltarea infrastructurii sociale, productive, prin taxe de accize, prin subvenții la consumator (blocurile (9) – (16) din Figura 3). Producătorul poate obține avantaje în caz de export, import la frontieră prin tarife de import, bariere nontarifare, contingente la import, prin subvenții la export (blocurile (17) – (24) din Figura 3).

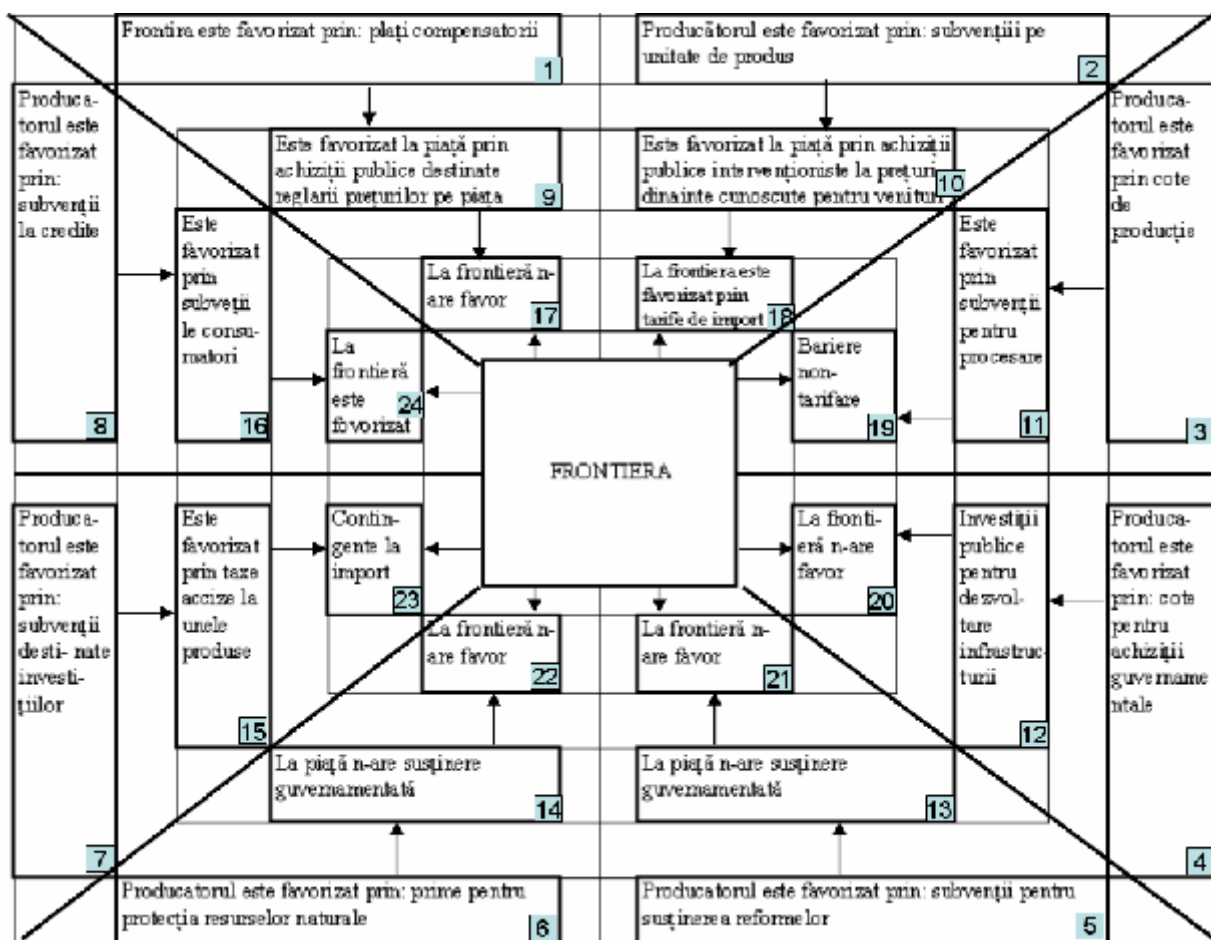

Fig. 3. Instrumente de politică agricolă după nivelul de acțiune

Sursa: Elaborat de autor.

Mecanismele economice de intervenție guvernamentală în regulile economiei de piață pot fi grupate astfel: intervenții de nivel general ($i=1,2,\dots,6$); intervenții de nivel sectorial ($i=7,8,\dots,12$), unde indicatorii economici sunt considerați independenți, indicatori specifici regulatori și indicatori specifici reglați. În calitate de regulatori sunt considerați următorii indicatorii: rata dobânzii (x_1); impozitul pe venit, pe profit (x_2); rata de schimb valutar, nivelul general al tarifelor (x_3); impozitele pentru investițiile străine IS (x_4); impozitul pe vânzări (x_5); nivelul salariilor (x_6); taxe și subvenții, controlul prețurilor (x_7); rata dobânzii, scutiri de impozite (x_8); taxe speciale de vânzare (x_9); subvenții de export (x_{10}); subvenții la salarii (x_{11}); taxe și subvenții (x_{12}). Indicatorii enumerați numiți și variabile de preț au un anumit impact asupra indicatorilor dependenți: cum ar fi nivelul investițiilor și costurile de producție ($f_1(x_1)$); consumuri, economisiri, profituri și investiții ($f_2(x_2)$); costul impozitelor, prețul exporturilor, balanța de plăți ($f_3(x_3)$); nivelul investițiilor străine IS ($f_4(x_4)$); consumul neproductiv ($f_5(x_5)$); costul muncii, profituri și investiții, venitul din muncă ($f_6(x_6)$); profituri și investiții în activitățile de producție ($f_7(x_7)$); profituri, investiții în sector ($f_8(x_8)$); consum neproductiv de bunuri ($f_9(x_9)$); prețuri la consumatori, nivelul profitului producției, investiții ($f_{10}(x_{10})$); costul muncii, profitul și investiția în sector ($f_{11}(x_{11})$); costul de producție în sector ($f_{12}(x_{12})$). Indicatorii x_i , $i=1,2,\dots,12$ au un anumit impact asupra indicatorilor cantitativi: operații pe piață ($Y_1(x_1)$); cheltuieli bugetare ($Y_2(x_2)$); bursa de devize ($Y_3(x_3)$); împrumuturi externe și subvenții ($Y_4(x_4)$); securitatea socială, ajutorul social ($Y_5(x_5)$); emigrare, imigrare a muncii ($Y_6(x_6)$); întreprinderi publice, cercetarea publică, asistența tehnică ($Y_7(x_7)$); investiții publice, raționalizarea capitalului, restricții de intrare ($Y_8(x_8)$); servicii publice, sănătate, educație ($Y_9(x_9)$); cote de import ($Y_{10}(x_{10})$); formarea forței de muncă ($Y_{11}(x_{11})$); investiții auxiliare ($Y_{12}(x_{12})$).

Indicatorii $Y_i(x_i)$, $i=1,2,\dots,12$ au un anumit impact asupra altor indicatori de cantitate: oferta monetară, prețul ($F_1(Y_1(x_1))$); venitul național, nivelul general al prețurilor ($F_2(Y_2(x_2))$); rata de schimb ($F_3(Y_3(x_3))$); resursele de investiții

și oferta de schimb ($F_4(Y_4(x_4))$); consum, repartiția veniturilor ($F_5(Y_5(x_5))$); oferta de forță de muncă ($F_6(Y_6(x_6))$); nivelul de producție, costurile de producție ($F_7(Y_7(x_7))$); nivelul investițiilor, prețurile, profiturile ($F_8(Y_8(x_8))$); consumul, repartiția venitului ($F_9(Y_9(x_9))$); nivelul importurilor, prețurile interne ($F_{10}(Y_{10}(x_{10}))$); oferta de muncă ($F_{11}(Y_{11}(x_{11}))$); rata de dezvoltare ($F_{12}(Y_{12}(x_{12}))$), (Tabelul 1).

Tabelul 1

Indicatori-regulatori

Domeniul de acțiune	Indicatorul specific regulator	Indicatorul specific reglat	Indicatorul regulator	Indicatorul reglat	Derivatele reglării
1	x_1	$f_1(x_1)$	$Y_1(x_1)$	$F_1(Y_1)$	$z_1 = \varphi(f_1; F_1)$
2	x_2	$f_2(x_2)$	$Y_2(x_2)$	$F_2(Y_2)$	$z_2 = \varphi(f_2; F_2)$
3	x_3	$f_3(x_3)$	$Y_3(x_3)$	$F_3(Y_3)$	$z_3 = \varphi(f_3; F_3)$
4	x_4	$f_4(x_4)$	$Y_4(x_4)$	$F_4(Y_4)$	$z_4 = \varphi(f_4; F_4)$
5	x_5	$f_5(x_5)$	$Y_5(x_5)$	$F_5(Y_5)$	$z_5 = \varphi(f_5; F_5)$
6	x_6	$f_6(x_6)$	$Y_6(x_6)$	$F_6(Y_6)$	$z_6 = \varphi(f_6; F_6)$
7	x_7	$f_7(x_7)$	$Y_7(x_7)$	$F_7(Y_7)$	$z_7 = \varphi(f_7; F_7)$
8	x_8	$f_8(x_8)$	$Y_8(x_8)$	$F_8(Y_8)$	$z_8 = \varphi(f_8; F_8)$
9	x_9	$f_9(x_9)$	$Y_9(x_9)$	$F_9(Y_9)$	$z_9 = \varphi(f_9; F_9)$
10	x_{10}	$f_{10}(x_{10})$	$Y_{10}(x_{10})$	$F_{10}(Y_{10})$	$z_{10} = \varphi(f_{10}; F_{10})$
11	x_{11}	$f_{11}(x_{11})$	$Y_{11}(x_{11})$	$F_{11}(Y_{11})$	$z_{11} = \varphi(f_{11}; F_{11})$
12	x_{12}	$f_{12}(x_{12})$	$Y_{12}(x_{12})$	$F_{12}(Y_{12})$	$z_{12} = \varphi(f_{12}; F_{12})$

Sursa: Elaborat de autor.

În dependență de problemele, situațiile economice pe plan internațional, guvernul dispune de mecanisme pe care poate să le pună (poate să nu le pună) în funcțiune. Intervențiile guvernamentale sunt o problemă dificilă și de multe ori complicată. Criteriile de selecție a unui anume mecanism economic trebuie să cuprindă atât capacitatea sa de a realiza obiectivul fixat, cât și dificultatea aplicării sale, costurile administrative, efectele colaterale asupra restului economiei. Unele, dar nu toate, dintre mecanismele economice de politică agrară, care potențial ar fi putut fi integrate în politicile economice ale Republicii Moldova, sunt enumerate în Tabelul 2.

Economia Republicii Moldova ca și economia oricărei țări, nu este absolut deschisă, fiind relativ deschisă în dependență de structura exportului, importului, costurile de producție, problemele economice la scară internațională.

Vectorul mecanismelor economice aflate la dispoziția guvernului este:

$$Y = F(x_1, x_2, \dots, x_i, \dots, x_{19}) \text{ unde } i - \text{indicatorul regulator; } x_i - \text{cuantumul indicatorului } i, i=1,2,\dots,19.$$

Tabelul 2

Mecanisme economice de politică agricolă

Indicatorul i	Semnificația indicatorului i
1	Reglementări (bariere) sanitar-veterinare, cerințe economice
2	Subvenție variabilă plătită pe unitate de produs echivalentă cu diferența dintre prețul orientativ, de țintă și prețul mediu al pieței
3	Măsurile de reformare funciară care facilitează comasarea parcelelor, concentrarea producției
4	Investiții publice pentru dezvoltarea infrastructurii sociale, productive
5	Cumpărări intervenționiste la prețuri dinainte cunoscute, constituirea stocurilor publice
6	Crearea unor firme de stat de comercializare și depozitare pentru a influența prețurile
7	Subvenție fixă pe unitate de produs pentru a susține prețurile
8	Subvenționarea investiției
9	Subvenționarea unor credite
10	Contingente, plafonări de import
11	Taxe de import
12	Tarife de import
13	Subvenții de export
14	Accize pe unele produse procesate
15	Subvenții acordate industriilor de procesare
16	Programe de prime plătite pentru terenuri scoase de sub cultivare
17	Subvenții la consumatori
18	Cote obligatorii de produse alimentare valorificate de stat
19	Contingente, plafonări de producție

Sursa: Elaborat de autor.

Republica Moldova, prin politicile care utilizează prețurile ca mijloc de influență, prin taxarea sau subvenționarea prețurilor la producător sau la consumator, prin ajustările ratei de schimb valutar, prin politicile fiscale, monetare, se implică în regulile economiei de piață. În toate situațiile în care guvernul decide perceperea de impozite, taxe asupra unor mărfuri, acestea vor afecta echilibrul firesc dintre cerere și ofertă. Cererea $Q^{(d)}(P) = D(P)$ și oferta $Q^{(s)}(P) = S(P)$ determină prețul de echilibru (P_e) și volumul de producție echilibrat (Q_e). În cazul, când guvernul percepe o taxă de x lei pe unitate de măsură, contribuie la reducerea cererii de la Q_e la Q_1 adică cu $\Delta Q = Q_e - Q_1$; prețul inițial de echilibru P_e , fiind majorat prin taxa guvernamentală de x lei, devine $P_i = P_e + x$; guvernul speră că va percepe de la consumatori $Q_e(P_e + x)$. Însă creșterea prețului de comercializare îl afectează pe producător prin reducerea cererii. Ca rezultat, pe piață se stabilește un nou preț de echilibru P_2 . Producătorul oferă pentru comercializare mai puțină marfă, consumatorul își reduce consumul, taxa de X lei percepută de către stat este achitată parțial de către consumator, parțial de către producător. Nivelul de afectare a consumatorului, a producătorului depinde de elasticitatea cererii, ofertei în raport cu prețul de comercializare. Cererea la produsele agricole, agroalimentare, de regulă, are o elasticitate mult redusă, deci taxarea de către guvern a acestor mărfuri contribuie la afectarea în mare măsură a consumatorului. Producătorul este afectat în cazul când elasticitatea ofertei de produse agroalimentare în raport cu prețurile de comercializare este mai mică decât unu. Producătorul agricol își desfășoară activitățile necesare de producție cu mult înainte de a fi informat de nivelul prețurilor de comercializare.

Reducerea sistematică a volumului exporturilor din RM poate genera un șir de consecințe negative pentru țară, în particular, scăderea continuă a exporturilor produselor agricole ale țării atrage după sine – ca o consecință directă – creșterea șomajului. Aparent, economia națională a Republicii Moldova este constituită dintr-un șir de ramuri, însă ponderea multora în PIB este nesemnificativă. De aceea Republica Moldova acordă o atenție deosebită politicilor agricole [5, p.24].

Politicile agricole și de dezvoltare rurală pentru unele țări, numite agricole, devin politici economice naționale. Economia, inclusiv cea de piață, nu poate să se dezvolte fără a fi programată, planificată. Conform opiniei unor economiști, creșterea economică devine posibilă numai după ce analiticul aspiră această creștere. Pentru dezvoltarea economică este important fiecare factor productiv. Experiența țărilor industrial puternic dezvoltate confirmă afirmația că la baza creșterii economice de fiecare dată este pusă experiența și cunoștințele teoretice în domeniul economic. În economia națională fiecare ramură are o pondere în crearea valorii adăugate. Produsele agricole, agroalimentare sunt produse deosebite, fiindcă economia agroalimentară este în atenția societății, cu care nu poți deveni bogat, de care nu te poți lipsi. În economie procesele productive nu pot fi inițiate și valorificate imediat; însăși economia este un proces cu un lag foarte mare.

Pe parcurs, în lume apar multe bunuri, altele dispar, PTȘ fiind generatorul structurii bunurilor de consum. Conform unor economiști, omenirea se va putea lipsi de multe produse, însă de cele agroalimentare – niciodată. Produsele agroalimentare în principiu pot fi comercializate la prețuri suficient de înalte, pentru ca producătorii să-și poată acoperi costurile productive, să acumuleze potențial economic pentru extinderea, eficientizarea activităților agricole, agroalimentare. În context politic, în acest caz politicienii pierd încrederea electoratului, fiindcă nivelul de viață a consumatorilor se reduce, apar probleme sociale. În unele țări, politicienii reușesc să vină la putere datorită contingentelor prețurilor. Problema socială, fiind soluționată aparent de politicieni, de facto, de agricultori, contribuie la reducerea produsului intern brut agricol, la deeficientizarea activităților agroalimentare. Din considerente tactice, prețurile la produsele agroalimentare sunt limitate superior; din considerente strategice – sunt limitate inferior.

Politicienii ajunși și la putere, prin legislație economică, își propun să protejeze consumatorii prin fixarea unor contingente maxime pentru prețurile unor produse agroalimentare, de exemplu al pâinii, cu o pondere mare în consumul electoratului.

Pentru a evidenția implicațiile economice, sociale ale plafonării prețului, să analizăm situația creată în limbaj formalizat. În condiții nerestrictive cererea $D(p)$ și oferta $S(p)$ determină prețul de echilibru P_e și volumul produselor comercializate la prețul de echilibru (Q_e) prin soluționarea sistemului de ecuații:

$$\begin{cases} Q^{(d)} = D(p) \\ Q^{(s)} = S(p) \end{cases} \text{ din condiția } Q^{(d)} = Q^{(s)} \quad (1)$$

Dacă statul impune limita maximă a prețului ($P_{\max} < P_e$), atunci cantitatea de marfă solicitată de consumatori va constitui $Q_{\max} > Q_e$; la un astfel de preț ($P_{\max} < P_e$), discriminatoriu, producătorii agricoli vor oferi spre comercializare o cantitate de marfă $Q_{\min} < Q_e$. În societate se creează, în acest caz, un excedent de cerere $\Delta Q = Q_{\max} - Q_{\min}$. Producătorul impus să-și comercializeze marfa la prețul P_{\max} , fără nici un suport material, financiar suplimentar va trebui să-și reducă activitatea agrară, agroalimentară la nivelul Q_{\min} .

Penuria de mărfuri ($Q_{\max} - Q_{\min}$) va afecta nu numai producătorii, ci și consumatorii, care vor crea piața neagră, unde mărfurile se vor comercializa la prețuri P exagerate, $P > P_e$. Din această analiză încă nu se poate concluziona, că prețurile prin politicile economice ale statului nu pot fi limitate superior. Fixarea unor limite maxime de preț poate servi drept politică economică, socială la dispoziția statului. Statul, stabilind un preț limitat superior, poate anticipa apariția unor efecte negative, tendințe inflaționiste, modalități a unor producători de ași mări nemeritat profitul. O astfel de politică devine viabilă, utilă dacă prețul limitat superior este mai mare decât prețul de echilibru P_e , iar consumatorii nu vor fi împuși să creeze piața neagră, ei vor dispune de mijloace materiale și financiare suficiente pentru eficientizarea producerii, deoarece costurile productive marginale sunt egale cu venitul marginal al producătorului. Prin politica de stabilire a prețului cu impact pozitiv social, fără a afecta potențialul economic necesar al producătorului, statul se bazează și pe unele investiții străine (IS) eficiente pentru investitorul străin, deficiente pentru Republica Moldova.

Politica prețurilor gestionate de către stat este necesară pentru a mări resursele disponibile de hrană și a îmbunătăți starea alimentară a populației. Obiectivul producătorului, inclusiv al investitorului străin, este maximizarea profitului. Produsul finit (Y) se găsește într-o anumită dependență de un șir de factori, într-o formă mult agregată de capitalul productiv, de muncă $Y = F(K, L)$. Investitorul străin, cu intenția de a obține supraprofit, stabilește (fiind monopolist local) prețul exagerat la capital, inferior la muncă. Pentru obținerea valorii maxime a produsului finit, investitorul străin pornește de la condiția ca raportul dintre productivitatea marginală a factorilor de producție este egal cu raportul prețurilor. Nivelul redus de remunerare a muncii îl favorizează pe investitorul străin, și invers. Prețul factorilor de producție nu poate (și nu trebuie) fi stabilit de către guvernul Republicii Moldova, însă aceste prețuri pot fi controlate de sus, de jos; intervalele valorilor admisibile ale prețurilor trebuie să se includă în domeniul de interese ale consumatorului, ale producătorului.

În Republica Moldova evaluarea cantităților de inputuri necesare pentru agricultura țării constituie un element de maximă importanță. Cererea pentru inputuri la nivelul gospodăriilor țărănești este o cerere impusă de necesitățile tehnologice. Din cele expuse, se poate concluziona că principalii factori de care depinde oferta produselor agricole sunt prețurile acestora, prețurile produselor concurente, complementare tehnologiilor de producție etc.; oferta de produse agricole este susținută de elasticitatea în raport cu prețurile acestora; cererea pentru inputuri corelează cu prețurile inputurilor; investițiile străine în Republica Moldova din ultimii ani n-au contribuit la creșterea potențialului economic al producătorului, în cele mai frecvente cazuri favorizând investitorul străin; eficiența funcționării agriculturii în Republica Moldova nu a fost o derivată a promovării PTSȘ prin intermediul IS, nu a fost un obiectiv principal al guvernării; IS s-au redus la niște activități fără a fi argumentate economic; progresul tehnic reprezintă unicul factor care ar contribui la soluționarea problemelor socioeconomice cu care se confruntă țara; fermierii, gospodăriile țărănești iau decizii ce țin de IS, de producție în condițiile unei cunoașteri parțiale a rezultatelor, ei operează în condiții de incertitudine privind volumul producției proprii, prețurile la care vor putea să-și comercializeze marfa. Politică economică a Republicii Moldova cuprinde, ca parte integrată a acesteia, politica comercială. Politică comercială este un domeniu de graniță între politica economică a Republicii Moldova și cea externă. Obiectivele comerciale ale Republicii Moldova sunt determinate de potențialul economic de care dispune, de mărfuri, de numărul locuitorilor, de poziția geografică, de evoluția economică mondială, de impactul negativ al unor țări partenere-economic asupra economiei țării. Comerțul internațional pentru Republica Moldova este unicul umăr de sprijin al dezvoltării economice. În acest context, Republica Moldova, elaborând obiectivele comerciale de durată, trebuie să țină cont de anumite funcții: de promovarea relațiilor economice externe, de impulsivitatea exporturilor; să poată promova o valorificare a factorilor de producție internă pe piața internațională (IS sunt factori de producție externă); de protejare a economiei naționale de concurența străină prin metode din cadrul admisibilului internațional; de protejare a importurilor numai în cazurile când mărfurile importate sunt tehnici și tehnologii de performanță; de realizare a unui echilibru dinamic în balanța comercială; perfecționarea structurii exportului în favoarea produselor finite, a importului în favoarea materiei prime. La dispoziția Republicii Moldova sunt un șir de tipuri de politici comerciale generate de experiența țărilor agrare. Politică comercială a Republicii Moldova, de care profită inclusiv investitorii străini, evoluează odată cu dezvoltarea relațiilor comerciale internaționale, fiind influențată de evoluția concepțiilor privind raportul dintre posibilitățile mecanismelor de piață, de necesitățile intervenției guvernului pentru asigurarea optimului național. Guvernului Republicii Moldova îi revine, în acest context, rolul de protejare a economiei de concurența internațională imperfectă. Politicile comerciale de o mare varietate ale Republicii Moldova pot fi aplicate (și trebuie) printr-o largă sferă de măsuri directe, indirecte. Principiul de bază al politicilor economice ale Republicii Moldova este promovarea exportului, reducerea la nivelul minim a importurilor, exportul nu include materii prime, iar importul este constituit preponderent din materii prime, investițiile străine contribuie la creșterea exporturilor, la reducerea importurilor, la creșterea nivelului de remunerare a muncii.

Concluzii. Prin acțiunile guvernamentale, în economia națională intervin anumite schimbări, cum ar fi: micșorarea tarifelor la import generează reducerea prețurilor importurilor, scăderea prețurilor pentru consumator, scăderea prețurilor factorilor de producție importați, scăderea veniturilor bugetare; ameliorarea tehnologiilor existente asupra deplasării curbei ofertei spre dreapta, preț mai redus al pieței, creșterea exporturilor și diminuarea importurilor, modificarea probabilă a distribuției venitului producătorilor, creșterea cererii de capital, nevoii crescute în domeniul învățământului și educației; ajutorul alimentar contribuie la creșterea consumului, la modificări de prețuri (creșteri,

descreșteri) pe piață, la creșterea, reducerea producției, importurilor; diminuarea taxelor asupra exporturilor provoacă mărirea de către producători a prețurilor la produsele exportate, creșterea prețurilor la consumator ale aceluiași produse, creșterea producției de produse exportate, reducerea producției produselor concurente, creșterea exporturilor, reducerea consumului intern al produselor potențial exportabile, îmbunătățirea balanței comerciale, reducerea veniturilor bugetare; programele de susținere a prețurilor generează creșterea prețurilor de către producător, creșterea producției, creșterea prețurilor pentru consumator, reducerea importurilor, modificarea distribuției veniturilor producătorilor, reducerea riscurilor de producție, creșterea valorii pământului; reducerea supraevaluării monedei naționale contribuie la creșterea prețurilor bunurilor importate și a factorilor de producție, creșterea prețurilor acceptate de producători, creșterea prețurilor de consum, creșterea exporturilor, reducerea importurilor, stimularea producției, reducerea prețurilor factorilor de producție, încurajarea producției, îmbunătățirea balanței comerciale; subvențiile la factorii de producție contribuie la diminuarea prețurilor factorilor de producție, creșterea producției, reducerea prețurilor de către producător, reducerea importurilor, creșterea exporturilor, modificarea distribuției veniturilor la producători; subvențiile la prețurile alimentelor asigură creșterea consumului, creșterea importurilor, creșterea costurilor bugetare; reducerea adaosurilor comerciale, grație progreselor implementate în infrastructură, contribuie la reducerea prețurilor pe piață, creșterea consumului; creșterea exporturilor, creșterea prețurilor la producători, creșterea producției, reducerea importurilor, creșterea cererii de factori de producție, îmbunătățirea balanței comerciale; controlul prețurilor asigură stabilizarea prețurilor pieței, destabilizarea ofertei, distorsionarea producției, în unele cazuri contribuie la apariția pieței negre; creșterea concurenței între întreprinderile de comercializare și procesare a materiei prime agricole contribuie la reducerea puterii monopolurilor, reducerea prețului de vânzare a produselor, creșterea prețurilor materiilor prime plătite agricultorilor, creșterea producției, a consumului.

Referințe bibliografice

1. GITTINGER, J.P. *Economic analysis of agricultural projects*. Second Edition. The John Hopkins University Press. Baltimore and London, 1982. 650 p.
2. SIRBU, I. *Managementul întreprinderii*. Sibiu: A-Mater, 2003. 176 p.
3. STRATAN, A. Investițiile în contextul mecanismului funcționării eficiente a sectorului agrar al Republicii Moldova. Investiții, Cunoaștere, Eficiență. In: Investițiile și relansarea economică: comunicările celui de al șaselea simpozion internațional, 27-28 mai 2005. Ediția a VI-a. București, 2005, vol. 1, pp. 403-411.
4. STRATAN, A. *Evoluția economiei agriculturii Republicii Moldova: reflecții, probleme, mecanisme economice: monografie*. Chișinău, 2007. 380p.
5. STRATAN, A. Unele constatări privind evoluția sectorului agrar în perioada consolidării relațiilor de piață. In: Revista economică. 2004, nr. 3 (16), pp. 50-55.
6. БАУЭР, К.Д., ХАРЛАМОВА, Г.Н. и др. *Экономика сельскохозяйственного предприятия*. Кострома: Изд-во КГСХА, 1998. 170 с.

Recomandat spre publicare: 12.03.2013